

**Beste Vrienden,
Erfgoedpraet
Nieuwsbrief nr.16
2 februari 2022**

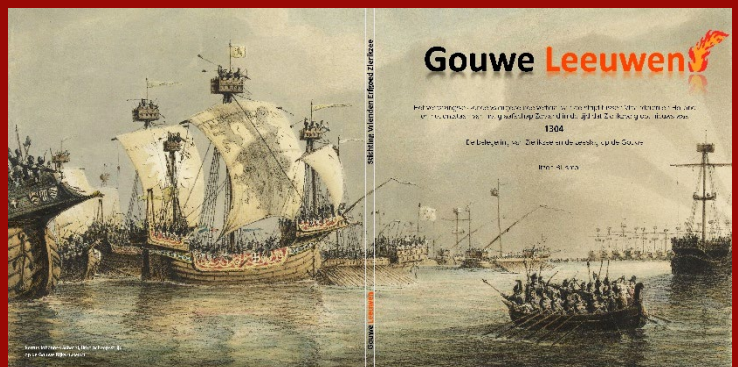
Kunst en cultuur hebben een enorme klap gekregen. Theaters en musea zijn open. De horeca en evenementen zijn weer (gedeeltelijk) gestart, dat biedt nieuwe kansen om erop uit te gaan. Voor ondernemend Schouwen-Duiveland is het een hele kluit om zich telkens aan te passen aan de C regels. Ze verdienen onze steun. De Erfgoedvrienden schrijven verhalen over het verleden en hechten die aan het heden. Hoe was het in de late middeleeuwen met het bedrijfsleven en de ambachtsgilden gesteld? Lees hierover en meer met plezier ...

Zierikzee 1304

Hoe zit het ook alweer. Met nieuwe vrienden erbij moet er soms even herhaald worden. Vlaanderen en Holland strijden om het bezit van Zeeland. Zierikzee werd wel drie keer belegerd door de Vlamingen. De Zeeslag op de Gouwe voor de poorten van Zierikzee werd gewonnen. Zierikzee speelde een cruciale rol. Dit leidde tot de Vrede van Parijs in 1323. In 2023 is dat 700 jaar geleden. In 1304 stond er veel op het spel, graven, ridders, soldaten, gilden en de poorters van Zierikzee hielden stand in het 't Crayenist Zierikzee'. Door hun heldhaftige optreden werd Zeeland een zelfstandig Graafschap. Dat wordt in Zeeland gevierd en zeker ook in Zierikzee!

Gouwe Leeuwen, een boek van de Erfgoedvrienden

Het spannende verhaal uit het begin van de 14^e eeuw over het beleg van Zierikzee en de grootste middeleeuwse Zeeslag in Europa is klaar. De tekst en redactie is rond en de opmaker is er mee aan de slag. Het is een pittig project waar veel speur- en leeswerk aan te pas komt. Meerdere archieven zijn goed toegankelijk, zoals het Rijksmuseum, waar heel veel erfgoedbeelden publiek domein zijn. Natuurlijk zijn ook het Zeeuws Archief en Zeeuwse Ankers een enorme vraagbaak en kent u Delpher al? Uit de 14 de eeuw vind je niet zo gauw iets nieuws. We denken een paar heel bijzondere afbeeldingen te hebben gevonden om het verhaal mee te illustreren over hoe graafschap Zeeland meer dan 700 jaar geleden tot stand kwam. Wat daar de aanleiding van was is bijzondere historie, zeker vanwege de glorieuze rol van Zierikzee. Als het klaar is krijgt u een exemplaar.

Poorter Jeltje Lanting over ambachtsgilden en ondernemers

Als toehoorder bij een vergadering van de Zierikzeese ondernemersvereniging in de Nieuwe Kerk, ving ik woorden op als concurrentie, kwaliteit, samenwerken ..... Uiteraard hoorde ik ook klachten en frustraties. Ook die moeten geuit worden om vooruitgang te boeken. Waar deed mij dit aan denken? Zat ik niet te luisteren op een historische plek, de plek waar ooit de Sint

Lievenmonsterkerk stond, waar ooit de gilden vergaderden in hun kapellen? Mijn gedachten gingen terug naar 2008, toen ik met Baukje Bijlsma een tentoonstelling organiseerde over die gilden in de Nieuwe Kerk. Kwam ik met het vooronderzoek in de archieven niet dezelfde kreten tegen? Is er dan niets veranderd? Jawel, de maatschappij is totaal veranderd. We hadden toen binnen de poorten van Zierikzee zo'n veertig ambachtsgilden die hoofdzakelijk voor de plaatselijke en regionale markt werkten. Tegenwoordig is een toenmalig kleermaker- schoenmaker- of mandenmaker-gilde omgevormd naar een winkel met webshop met kleding, schoenen en manden van elders, vaak van overzee. Het stadsbestuur had destijds een flinke vinger in de pap bij de gilden om het volk, waarvan een deel nog niet eens kon lezen of schrijven, in toom te houden en ondertussen hun ambachten te laten uitvoeren. Je kunt het zien als een soort maatschappelijke ordening. De ondernemer heeft tegenwoordig een veel grotere vrijheid verworven. Onder andere het MKB, het midden en klein bedrijf, komt op voor de belangen van ondernemend Nederland. Lokaal zijn ondernemersverenigingen actief. ZZP'ers zijn zelfstandige bedrijven. Covid heeft de kwetsbaarheid aangegeven van ondernemers in deze pandemie. De lockdowns hebben schade aangericht en veel ondernemers staat het water tot aan de lippen. Het rijk ondersteunt ondernemers met regelgeving en (soms) geldelijke steun. De economie draait door, waaronder veel on-line. Deze periode zal wellicht de geschiedenis ingaan als de tijd met een pandemie die samenlevingen wereldwijd ontwrichtte.

Detail stadsplattegrond Zierikzee Joan Blaeu 1649.

Gilden en Zierikzee

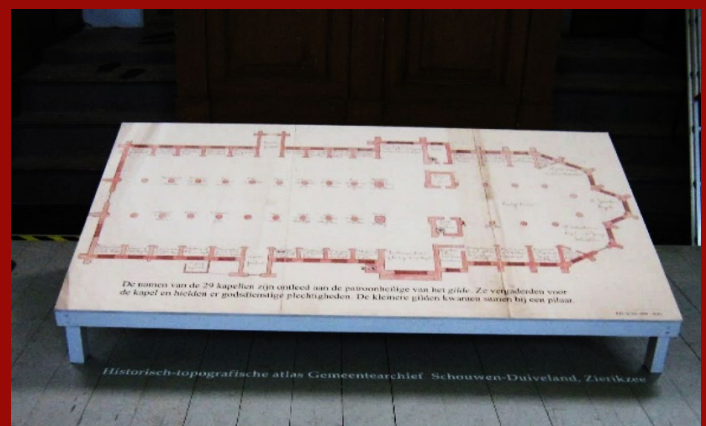
Hoe zat het rond 1300 met het ondernemerschap. Zierikzee was een welvarende stad. Er ontstond bedrijvigheid waarvan het grootste deel gericht was op de lokale en regionale markt.

Kwaliteitsborging, verdeling van productie en marktbenadering leidde tot spanningen. Zoveel, dat men al die bedrijvigheid in ondernemersverenigingen oftewel gilden ging onderbrengen. Het stadsbestuur ging regels stellen "Wij Balliuw, Schepenen, Raade ter Stede Zierikzee. Wij hebben

gemeend onze poorters te moeten beschermen door lieden van dezelfde ambacht en nering zich te laten verenigen in een gilde". Ieder ambacht kreeg een eigen gilde. Ze stonden pal voor gezamenlijke belangen, bewaakten kwaliteit en bestreden concurrentie.

In het Zeeuwsarchief is nog een perkamenten oorkonde met de nodige spelregels uit 1426. De oorkonde is gezegeld met 40 zegels, 1 van het stadsbestuur en 39 zegels van de gilden van Zierikzee.

Plattegrond van de pilaren en kapellen in de Sint-Lievenmonsterkerk. Elke gilde had een eigen kapel.

In een zegel is een kenmerk van het ambacht aangebracht en met een touwtje aan de oorkonde bevestigd. Daarmee verbonden de gilden zich om de rechten van de stad te handhaven en beloofden elkaar trouw en hulp. Het algemeen belang was groot, sociale cohesie belangrijk, men had elkaar nodig. Nu hebben we elkaar ook nodig. De oorkonde is nog in het archief te bewonderen.

Graaf Willem werd tijdens de belegering van 1304 gesteund door de gilden van Zierikzee en hun gewapende manschappen. Van de gilden weten we dat er schutterijen bestonden en dat ze per toerbeurt al wacht liepen in de stad, ze bleven Willem trouw. Bij de finale zeeslag op de Gouwe, die de Hollanders met Franse bondgenoten wonnen, verdedigden de poorters van Zierikzee met succes hun stad. Vooral de gilden van de bloeiende lakenindustrie zoals de Verwers, Wevers en, Volders vochten mee in de strijd tegen de Vlamingen, net als de gilden van de smeden, schippers en zeelieden.

P.s. er zijn nog drie gildepootjes in Zierikzee.

Foto's Baukje Bijlsma Expo Middeleeuwse toestanden 2008

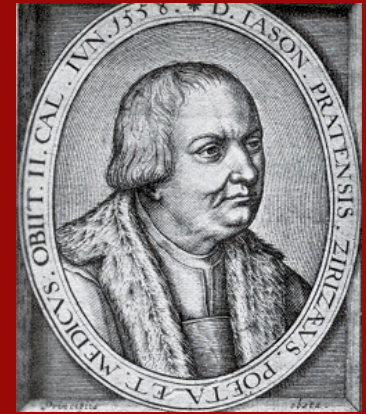
TIPS

- Stadhuismuseum met onder andere glaskunst van Bert Frijns. [Klik hier](#) voor meer informatie.
- Het Cameramuseum in Zierikzee werkt toe naar de heropening. De inrichting is bijna klaar en het ziet er prachtig uit. Het is gevestigd in de Korte Sint Janstraat 4 In Zierikzee. De geschiedenis van de fotografie is boeiend. Vrijwilligers zijn van harte welkom. U kunt nu al op de foto in klederdracht. U kunt voor beide contact opnemen met Tonny Noomen, klik hier <https://www.cameramuseum.nl>
- Het Kabouterpad in Westenschouwen is een heerlijke plek om met kleuters rond te dwalen. [Klik hier](#) voor meer informatie.
- Stichting Bewaerschole is weer open in Burgh-Haamstede. [Klik hier](#) voor info.
- Woensdag 2 februari start over onze vaderlandse geschiedenis een interessante tiendelige serie: Het verhaal van Nederland met nagespeelde, filmische scènes. In deel 4 gaat de uitzending over ridders, graven en kastelen. Er is een online serie voor kinderen en een bijbehorende podcast. Op NPO1 elke woensdag om 20.35.
- Bij bioscoop [FIZI](#) en [Theatergroep Zierik](#) zijn weer kaarten te reserveren.
- Het <https://bevrijdingsmuseumzeeland.nl/bezoekersinformatie/> in Nieuwdorp is begonnen aan de vitrine over Schouwen-Duiveland. Er komt nog een bevrijdingsvitrine bij met oorlogskleding.

Praetjes

De achternaam Praet is van oorsprong afkomstig uit Vlaanderen. Omdat we in deze periode veel in archieven speuren komt de naam Praet, van Praet, de Praet voorbij in de middeleeuwen. Zelfs in de adellijke families rond 1304 duikt de naam al op. De medicus Jason Pratensis uit Gent had zijn naam verlatijnt. Zo woonde hij tussen 1541 en 1548 in Zierikzee. Het stadsbestuur stelde de aanwezigheid van deze kundige humanistische medicus en dichter zeer op prijs. Daarom kreeg hij vrijstelling van de accijnzen op bier en wijn. Zijn eerste boek, verschenen in 1524 ging over verloskunde. Het werk zou zo'n tweehonderd jaar bekend blijven bij de opleiding van vroedvrouwen. Hij werd begraven in een van de kapellen in het noordelijke deel van de voormalige Sint-Lievensmonsterkerk. Hij was een beroemde Praet in deze tijd. In Zierikzee wonen nog steeds 'Praetjesmakers', eentje van hen is zelfs naar Napoleon genoemd, omdat zijn voorvader onder Napoleon heeft gediend. Anderen werken onder andere in de visserij, de horeca en in het bouwkundig monumentaal erfgoed!

Gravure: wikipedia
publiek domein

Vrienden en Galerij.

Vorig jaar mochten we 27 poorters en 3 nieuwe Reder bedrijven verwelkomen, dat is fijn voor de Stichting. We hebben 205 poorters en reders en 200 volgers op Instagram. We kunnen met uw bijdragen projecten ondersteunen en uitvoeren. Op de vriendengalerij kunt u uw eigen talent/bedrijf tentoonspreiden. We zetten het er graag voor u op. Er zijn veel creatieve poorters en reders die ook voor de erfgoedvrienden projecten ondersteunen. Met grote dank uiteraard voor uw vertrouwen!

Jaarverslag 2021

De Erfgoedvrienden hebben - ondanks covid - een productief jaar gehad, doordat we hebben kunnen werken aan Zeeland 700-2023 Zierikzee 1304. Het meeste werk kan thuis gedaan worden. Helaas moest de Vriendenavond worden afgelast, maar er komt vast een herkansing in het voorjaar. De website is bijgewerkt, u kunt het allemaal vinden. Voor de liefhebber [klik hier](#) voor het jaarverslag. Met dank aan penningmeester Lisette Konings van de Velde.

Wapenkunde - Heraldiek - kostuum - pigmenten

Poorter Jenny de Vos uit Zierikzee maakt een nieuw kostuum voor graaf Willem de Goede, een pittig project. Zijn wapen is geel met 2 rode en 2 zwarte leeuwen, doorsneden met een zwarte lijn. Willem is feestelijk uitgedost in een tuniek met daarop zijn wapen als hij na de overwinning Zierikzee binnen rijdt. De kleding en kleuren zijn beschreven in het boek '1304 De Intogt der Hollanders binnen Zierikzee'. Het boekje beschrijft het ontwerp van de maskerade dat in 1865 in Leiden is opgevoerd door de studentenvereniging Minerva. Het begin van het kostuum is er!

Kleuren vervagen in de loop van de tijd op schilderijen, dat kan lastig zijn. Bij het programma Het Geheim van de meester, waar de nachtwacht van Rembrandt wordt nageschilderd, lopen ze onder andere tegen dit probleem op. Ook bij de kostuummakers is wel eens verwarring over de kleuren van een kostuum of wapenschild. Als voorbeeld het wapen van Grimaldi. Hij was de Franse vlootvoogd bij de Zeeslag op de Gouwe in 1304. Hij is de voorvader van Albert van Monaco. Het

wapen van Monaco en de vlag heeft de kleuren wit en rood. In de maskerade van Leiden in 1865 wordt Grimaldi 's wapen beschreven met de kleuren zilvergrijs en rood. Een onderzoekje naar de pigmenten levert op dat het zilver geoxideerd kan zijn en de kleuren van Monaco daardoor wit en rood zijn geworden. Het is dus niet altijd alles wat het lijkt op schilderijen. De pigmenten zijn er niet allemaal meer, dat maakt de nachtwacht lastiger om na te schilderen. [Klik hier](#) voor het geheim van de meester.

Met een Vriendelijke wintergroet, Luitzen Bijlsma, Jozé van de Sande, Peter Bracke, Lisette van de Velde en Baukje Bijlsma

Een nieuwe lente, een nieuw begin, het licht op!

